

Terapia logopedyczna u dziecka z autyzmem

Osoby z zaburzeniami autystycznymi jak żadne inne potrzebują ustrukturyzowanego planu działania na każdy kolejny dzień, miesiąc a wręcz na całe życie.

Potrzebują jasno określonych reguł, które wprowadzą ład i poczucie bezpieczeństwa w ich życie.

Logopedzi i inni terapeuci muszą zapewnić im taką możliwość. W kontaktach z dzieckiem z autyzmem trzeba być stanowczym i zdecydowanym, osoba, z którą prowadzona jest terapia musi czuć, że terapeuta wie, co robi i że konsekwentnie dąży do jasno określonego celu. **Terapeuta musi być przekonany, co do metody, jaką pracuje.** Należy zrezygnować z elementów terapii, co, do których nie ma się zaufania i w których skuteczność poddaje się pod wątpliwości. **Bez wiary i zaangażowania w prowadzoną terapię, nawet najskuteczniejszy plan terapeutyczny może nie odnieść zamierzonego skutku.**

Do trudności w zakresie komunikacji niewerbalnej z dziećmi z autyzmem należą:

- niekonsekwentne wykorzystanie gestu – wskazywania palcem,
- użycie ręki osoby dorosłej,
- brak przeczenia głową na „nie”,
- brak kiwania głową na „tak”,
- brak kompensacji braku języka mówionego gestami,
- ograniczone rozumienie gestów innych osób,
- brak wokalizacji, jedynie krzyk i pojękiwania,
- wokalizacje sylabopodobne,
- brak gotowości do naśladowania.

Do typowych trudności w nadawaniu mowy u dzieci z autyzmem należą:

- ograniczenie się do jednej kategorii językowej – przewaga rzeczowników w słowniku czynnym,
- brak rozkazników np. „daj”, „weź”, „otwórz”....,
- brak czasowników w słowniku czynnym,
- nieprawidłowe używanie i rozumienie zaimków osobowych, dzierżawczych,

- nieprawidłowe rozumienie i używanie przyimków,
- trudności w operowaniu uogólnieniami.

Zaburzenia mowy są jedną z bardziej charakterystycznych cech występujących w autyzmie i dotyczących zarówno mowy biernej jak i czynnej. Mają one podstawowe znaczenie dla rozwoju w związku z tym, że proces kodowania doświadczeń językowych jest poważnie zaburzony lub w ogóle nie zachodzi. Rozwój mowy jest zależny od prawidłowego rozwoju fizycznego, psychicznego i ruchowego oraz sprawności analizatorów słuchowych, wzrokowych i kinestetycznych. Powodem występujących zaburzeń w rozwoju mowy jest prawdopodobnie fakt, iż dzieci z autyzmem nie przechodzą przez etap emocjonalnej intonacji przekazywanych sygnałów językowych.

Takie zaburzenia w autyzmie nie mają jedynie charakteru prostego zaburzenia w rozwoju mowy, ze względu posługiwanie się przez dzieci z autyzmem echolalią w dialogu społecznym bądź poprzez używanie języka w bardzo ograniczonym zakresie. Istotne jest również zwrócenie uwagi na fakt, iż dzieci z rozwojowymi zaburzeniami ekspresji słownej odczuwają naturalną potrzebę kontaktów z innymi ludźmi o komunikacyjnym znaczeniu społecznym.

Rehabilitacja dzieci z autyzmem polega głównie na wzbogacaniu zasobu słownictwa składającego się na wyrażenia i zwroty poprzez ich naśladownictwo. Jednakże takie umiejętności tych dzieci nie powodują przyswajania zasad gramatycznych ani transferu nabytych umiejętności na inne dziedziny życia. Ich umiejętności językowe bardzo często ujawniają się bądź rozwijają w okresie późniejszego rozwoju. Poznanie wszystkich zainteresowań i preferencji dziecka pomoże dostosować odpowiednie metody i formy ćwiczeń.

Nie należy tworzyć uniwersalnych planów terapii, ponieważ każde dziecko jest inne i niepowtarzalne, ta zasada w szczególności odnosi się do dzieci z autyzmem, które wymagają innych form pracy i motywacji.

Planując pracę z osobą z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, należy jasno określić cele postawione do osiągnięcia. **Należy pamiętać o tym, że rodzice dzieci z autyzmem nie są specjalistami i zazwyczaj nie znają podstawy zachowań swoich dzieci, dlatego zadaniem terapeuty jest wspieranie rodziców.** Należy koncentrować swoją pracę z dzieckiem z autyzmem, na stwarzaniu mu możliwości uczestniczenia w jak największej liczbie sytuacji komunikacyjnych.

Często dziecko jest bierne wobec starań logopedy, lecz mimowolnie otrzymuje gotowy schemat sytuacyjny. Osoby uczestniczące w terapii logopedycznej dzieci z autyzmem to nie tylko logopedzi, ale również rodzice, wychowawcy, nauczyciele, profesjonaliści, pod opieką, których jest dziecko z autyzmem. **Przed rozpoczęciem terapii logopedycznej dziecka z autyzmem, musimy przyjąć specyficzną postawę, bowiem u dzieci z tym zespołem terapia ma charakter dwutorowy.**

Logopeda musi traktować mowę oraz komunikację, jako dwa odrębne tory, ponieważ najczęściej nauka komunikacji nie wiąże się bezpośrednio z nauką mowy.

Dziecko nie musi mówić, by zacząć pracę nad komunikacją. Komunikacja rozwija się zarówno na poziomie przedsymbolicznym jak i symbolicznym. Żeby umiejętność mówienia mogła służyć komunikacji, musi być spełnionych wiele czynników. Dobra komunikacja potrzebuje dobrych fundamentów.

Dwutorowość terapii logopedycznej u dzieci z autyzmem można przedstawić za pomocą takiego schematu:

I TOR: Praca nad komunikacją -> Kompetencje komunikacyjne.

II TOR: Praca nad mową -> Kompetencje językowe.

Jeśli logopeda zdecyduje się wyłącznie na drugi tor, pojawia się duże ryzyko, że dziecko nie nauczy się funkcjonalności mowy, a w konsekwencji nie będzie jej używać.

Również tempo rozwoju mowy będzie powolne, może się ona stać narzędziem komunikacji bardzo późno lub nawet wcale. **Mowa nie zawsze jest wyznacznikiem pojawienia się komunikacji.**

Wskazania do terapii z uczniem z cechami autyzmu:

1. Opracuj jednorodny schemat dla każdego zajęcia i ściśle go przestrzegaj. W trakcie zajęć staraj się zachować tę samą kolejność działań. Im mniej zmian i odstępstw od schematu, tym lepiej funkcjonuje dziecko.
2. Używaj prostego, jasnego i zwięzłego języka.
3. Nie stosuj obszernych tłumaczeń, uwag niezwiązanych bezpośrednio z tematem zajęć. Dzieci z autyzmem mogą mieć problem z selekcjonowaniem informacji.
4. Czasem konieczne jest udzielanie dziecku odpowiedzi.
5. Dziecko podczas terapii powinno mieć cały czas wyznaczone jakieś zadanie np. włożenie do pudełka używanych kredek. W przeciwnym razie kontakt z dzieckiem może zostać utrudniony poprzez echolalie, mówienie do siebie.
6. W sali, w której odbywają się zajęcia można wydzielić kątek odpoczynku,
7. Jeśli dziecko zachowa się niewłaściwie, zacznie głośno krzyczeć, nie będzie potrafiło przestać się śmiać, spróbuj wyznaczyć mu konkretne zadanie. Nie należy krytykować dziecka ani krzyczeć na nie.

Opracował logopeda - mgr Kamil Strzelecki